

Pajtimi

Pajtimi

- Pajtimi është një metode për zgjidhjen e MosMN në baze të të ciles, një Komision që krijohet nga Palet, i përhershëm ose *ad hoc*, për të trajtuar MosM, e shqyrton MosM në mënyrë të përpamshme dhe përpamqet të përcaktojë termat për një zgjidhje, që ka të ngjarë që do të pranohen nga palet, në përpamthje me qëllimin për të cilin është kërkuar një ndihmë e tillë.

Pajtimi

- Ngjashmeri me Ndermjetesimin, por vendos palen e trete ne nje baze ligjore formale, duke e institucionalizuar ate, ne menyre te krahasueshme me arbitrazhin.
- Dallim me Arbitrazhin sepse zgjidhja jo e detyrueshme
- Ngjashmeri me Hetimin, por jo domosdoshmerisht hetimi pjese e cdo procesi pajtimi. Hetimi jo qellim ne vetvete.

Historiku

- 1.Traktati Suedi- Kili, 1920: Parashikohet Hetimi si metoda baze, dhe nje procedure Pajtimi opsionale.
- 1921: Traktati Gjermani –Zvicer parashikon nje procedure opsionale pajtimi, qe realizohet me ngritjen e nje Bordi Permanent Pajtimi, nese palet pranojne, me qellim investigimin e fakteve, ligjit dhe bejne propozime per zgjidhje.
- 1922: Asambleja e Liges: Rezolute per nenshkrimin e Marreveshjeve ku te parashikohet komisioni i pajtimit si mekanizem per zgjidhje MosM.

Pajtimi- Evolucioni

- 1925: Traktati midis Frances dhe Zvicres: percakton funksionet e Komisionit Permanent te Pajtimit:
 - Detyra: te ndricoje ceshtjet e diskutueshme ne lidhje me MosM, te mbledhë informacion me hetim apo metoda te tjera dhe te perpiqet te afrojë palet drejt nje Marreveshjeje.
 - Mund te njoftoje privatisht palet, pas shqyrtimit te rastit, per termat e zgjidhjes qe jane me te pershtatshme, dhe percakton nje afat kohor per pergjigje nga palet.
 - Perpilon nje raport ku percakton ose qe palet kane arritur nje zgjidhje dhe kushtet e zgjidhjes, ose qe ishte pamundur arritja e nje zgjidhjeje.
 - Afati: brenda 6 muajve nga dita kur Komisoni merr ne dore MosM, pervec kur palet vendosin ndryshe.

Pajtimi: Evolucioni

- 1928: Assambleja e Lidhjes se Kombeve: Akti i Pergjithshem per Zgjidhjen e MosMN, perfshin dispozitat identike me traktatin France- Zvicer.
- Akti i Pergjithshem per ZMN 1928: Komisione permanente ose *ad hoc* nese nuk ka permanente, ne momentin kur lind MosM.
- Pajtimi parashikohet si metode detyrueshme pervec kur palet kane pranuar juridiksionin Gjykates Permanente, ose kur pajtimi ka deshtuar dhe ceshtja shkon ne arbitrazh.
- Akti i Pergjithshem per ZMN ne 1949: Akti i rishikuar per zgjidhjen e Mosm: nuk ka ndryshime ne lidhje me pajtimin.

Pajtimi: Evolucioni ne Kontinentin Amerikan

- 1923: Traktati i Washingtonit midis SHBA dhe Shteteve te Amerikes Qendrore: Komisione Pajtimi dhe Hetimi.
- Konventa e Pergjithshme Inter-Amerikane per Pajtimin: 1929: Komisionet e Hetimit marrin te drejten edhe per te ushtruar kompetenca pajtimi.
- 1933: Protokolli i Konventes Inter-amerikane per Pajtimin 1929: Komisione Bilaterale Pajtimi
- 1925-1940: afersisht 200 traktate ku pajtimi parashikohet si metode per zgjidhje MosMN.
- Nuk ekziston nje qasje identike midis punes, funksionimit dhe natyres se komisioneve.

Puna e komisioneve te pajtimit

- 1931
- Komisioni Lituanez- Gjerman: Debimi i 5 Gjermaneve nga Memeli.
- 1934
- Komisioni Belgjike- Luksemburg: ceshtje kondrabande.
- 1939
- Danimarke- Lituani: ndertimi i nje hekurudhe
 - MosM u zgjidh ne baze te rekomandimeve te Komisionit.
 - Raportet konfidenciale: nuk u botuan asnjehere.

Pajtimi

- Komisioni Chaco: Luftime midis Bolivise dhe Paraguit ne kufi: 1929
- Komisioni i Pajtimit: 2 delegate nga secila pale, nje nga SHBA dhe 4 nga shtete te tjera anetare te Konferences se Shteteve Amerikane.

Rezultat i sherbimit te mire te Konferences se Shteteve Amerikane- ne kuader te Traktatit te Gondras.

- Detyra: hetim per ceshtjen- Propozim rekomandimesh per zgjidhje.
- Nese propozimet nuk pranohen apo nuk arrihet pajtimi: raport perfundimtar 'ku te percaktohet e vertetat ne lidhje me ceshtjen objekt hetimi dhe pergjegjesite në perputhje me te drejten nderkombetare'.

Komisoni Chaco

- 6 muaj hetim: prova te sjella nga palet
- Intervista me te burgosurit nga secila pale
- Shtator 1929: nje rezolute pajtimi ku deklaronte se palet, ne pajtim me njera tjetren, kishin hequr dore nga pretendimet, kthehej *status quo*, dhe marredheniet diplomatike.
- Jo nevoje per raport per shkak te suksesit.
- Identifikoi si filluan luftimet, dhe ceshtje te tjera fakti qe ishin objekt kundershimi nga palet.
- Njgjashmëri me hetimin: por hetimi jo qellimi, por rruga drejt pergatitjes se bazes per pajtim.

Komisioni i Pajtimit Franko- Siamez

- Siami: ndryshime kufijsh me Francen Indo-Kineze, në përputhje me parimin gjeografik, etnik dhe ekonomik.
- Franca kundërshton: Marreveshje për Komision Pajtimi.
- Përberja: 1 anëtarë nga secili shtet dhe 3 komisionerë neutral
- Baza: Akti i përgjithshëm i Liges: 1928.
- Dëgjon secilin palë- përpyqje për pajtim por pa sukses.
- Raport ku mbledhjen argumentat e palëve dhe konkluzioni i Komisionit.
- Konkluzioni: nuk ka përfitime nga lëvizja e kufijve në zonën e kundërshtuar

Komisioni i Pajtimet: France- Siam

- Qellimi i investigimit: faktet jo te lidhura me ngjarje specifike por situata e pergjithshme ekonomike, etnike, gjeografike.
- Jo thjesht materialet/provat, por edhe impaktin e ndryshimit te kufirit, qe kerkon interpretimin e te dhënave.
- Ceshtje esencialisht e lidhur me interesat politike të secilës palë.

Komisioni i Pajtimet: Belgjike- Danimarke 1952

- Detyra: percaktimi i rrethanave te evakuimit te anijeve daneze Gorm dhe Svava nga Anversa kur Belgjika u morr nga Gjermanet ne 1940.
- Nese ka detyrim per kompensim.
- Ceshtja juridike: Karakteri ligjor i aktit te qeverise Belge: konfiskim si placke lufte apo shtetezim?
- Komisioni: bie dakort qe nuk u konfiskuan si placke lufte, por u nda në lidhje me evidentimin nese u shtetëzuan.
 - Nëse do te trajtohen në Arbitrazh: ceshtja juridike perben themelin e procesit dhe do kishte marre vendim specifik per kete.
- Komisioni I Pajtimet: evitoi problemin ne emer te pajtimet duke propozuar: Belgjika paguan nje sasi te reduktuar kompensimi.

Komisioni Itali –Zvicer 1956

- Pretendimi: përjashtim i shtetasve zvicerian nga taksat per pronen.
- Baza ligjore **per pretendimin**: Traktati i paqes me Italine 1947 dhe traktati me Zvicren per statusin e kombit te me favorizuar- trajtim preferencial.
- **Baza ligjore per komisionin**: Traktati Itali- Zvicer 1924 per Zgjidhje me pajtim dhe ne rruge gjyqsore.
- Detyra: Shqyrtim i aspekteve ligjore te ceshtjes.
 - Jo trajtim preferencial ne perjashtim nga taksat por gjithashtu jo diskriminim ne raport me Shtetasit italian.
- Zgjidhja e propozuar: ‘zgjidhje ne kushte te barazise’: pagim takse por i lehtesuar me nje sere mekanizmesh.

Komisionet e pajtimit: Islande- Norvegji: 1980

- Ndarja e shelfit kontinental midis Islandes dhe Norvegjisë (Ishullit Jan Mayen)
- Synimi: te merret në konsiderate interesi ekonomik i Islandes dhe faktoret gjeografike, gjeologjike.
- Propozimi: marreveshje e perbashket zhvillimi qe mbulon te gjithë zonen ku kishte prodhim te Hidro-Karbonit.
- Rekomandimi u pranuar nga palet dhe ne 1981 u hartua traktati qe perfshiu rekomandimin dhe i dha fund mosmarreveshjes.

Komisionet e pajtimit

- Disa anetare, ne baze te konventave/traktateve
- 1 anetar: Diplomati Zvicerian Umbricht, per ceshtjen e ndarjes se Komuniteti te Afrikes Lindore: Kenia, Uganda, Tanzania.
- Sygjeruar nga Banka Boterore
- Qellimi: investigim, identifikim i aseteve dhe propozim per ndarje.
- Identifikimi i nje pasurie 1.000.000.000 dollare.
- Propozimi: Kenia 42.7%; Tanzania 34.3%; Uganda 23%
- Nuk u pranua: por vazhdoi procesi me negociata.
- Pajturesi, Dr. Umbricht vijoi me negociatat: ndryshime modeste ne propozimin fillestar.

Pajtimi: Si funksionon?

- Detyra ne parim: investigim dhe propozim kushtesh per zgjidhje.
 - Diferenca midis komisioneve
 - Varet nga kerkesat e paleve dhe roli qe shohin per veten anetaret e komisionit.
- Cfare procesi eshte?
 - **Negocim i institucionalizuar?** Inkurajon dialogun mes paleve dhe cfaredo lloj ndihme per rezultat te suksesshem.

Ngjashmeri me ndermjetesimin ne: Komisioni Chaco, Komisionin Franko- Siameze, Komisionin per Jan Mayen.

- Ngjashmeri me arbitrazhin ne lidhje me evidentimin e te drejtave?

Keshillon ne lidhje me meritat e pretendimeve /pozicioneve te paleve dhe sygjeron ne perputhje me ate cfare meritojne dhe jo ate qe pretendojne.

Komisioni: Belgjike- Danimarke dhe Komisioni për Komunitetin Afrikano Lindor: procesi i hetimit: element që afron pajtimin me hetimin.

Pajtimi: si funksionon?

- Pikepamja e komisionit:
- Kur e konsideron pajtimin si quasi- arbitrazh apo kur kerkohet nje funksion i tille nga palet: operon me formal se komisoni qe i ve detyre vetes si nje forum negociatash.
 - Belgjike- Danimarke: procesi i degjimit dhe parashtrimeve me shkrim, ngjashmeri me arbitrazhin.
 - Jan Mayen: qellimi ishte rekomandim unanim dhe pjesetaret anetare te shteteve kishin marre pjese ne negociatat diplomatike: jo nevojte per parashtrime nga palet.
 - Komision France- Siam: pozicion i ndermjetem
 - Komisioni Itali Zvicer: procedurat informale dhe agentet e paleve qendrojne me anetaret e komisionit duke marre pjese ne takimet e tij.

Pajtimi: Si funksionon?

- Detyra: Egzaminim i natyres dhe rrethanave te mosmarreveshjes si pararendes i pajtimit
 - Qellimi: jo thjesht te iluminoje mosmarreveshjen, por pajtimi i paleve.
 - Investigimi: mjeti, jo qellimi- Hetimi jo gjithmone i nevojshem.
- Komsionin France- Marok 1958
 - Maroku: intervista me pasagjeret
 - Komisioni: intervistat mund te shtojne tensionin ne marredheniet Franko-Marokene- qe mund te sfidoje vete qellimin e komisionit: pajtimin.

Komisioni i pajtimit: si funksionon?

- Hetimi/Investigimi:
 - Jan Mayen: marrje informacioni ne Universitetin e Kolumbias nga gjeologe dhe gjeo-fizikane per kerkimet e kryera ne zone.
 - Komisioni Chaco: Nuk beri vezhgim ne vendin e fillimit te luftimeve: Fort Vanguardia- por vijoi me intervista te burgosurve.
 - Komisioni: France- Siam- jo vizita ne zone dhe jo deshmi te paleve: u mbeshtet ne informacionin e dhene nga qeverite ne baze te nje pyetesori, i hartuar në bashkëpunim me palet.
- Komuniteti i Afrikes Lindore: mbledhje informacioni, inventar, llogari, investigim masiv por vital per Komisionin.
- Borde auditimi: llogaritare/kontabiliste, financiere inxhinier
- 40 eksperte teknik dhe finance per periudha te kufizuara
- Raportet e pergatitura i coheshin qeverive per komente: baza per raportin e pajtuesit dhe per negociatat ne te ardhmen.

Komisioni i pajtimit: si funksionon:

- Anetaret: juristë, diplomatë.
- Ne ceshtje me impakt financiar: Presidenti i FMN
- Presidenti i Bankes per Ri-strukturim dhe Zhvillim.

Komisioni i pajtimit

- Raste kur përpiqen ti sjellin palet ne tavoline pas hetimit dhe para raportit final.
- **Konfidecialiteti: esencial**
- **Proceset jane sensitive dhe pergjithesisht te mbyllura.**
- Propozime – jo vendime
- Propozimet shpesh te shoqeruara me argumenta qe te binden palet per pranim
- Problem: argumentat mund te perdoren nga palet ne proceset e mevonshme gjyqsore.
- Zgjidhja: Komisioni Belgjike- Danimarke: Propozimi me shkrim, arsyet me goje.
- France- Zvicer dhe Itali- Zvicer: **raporti perfundimet dhe arsyet por subjekt i kufizimit qe: ‘Opinioni i komisionit per ceshtjet ligjore nuk mund te perdoret nga palet perpara ndonje tribunali gjyqsore apo arbitrazhin’.**

Komisioni i Pajtimit: Konkluzionet

- Propozimet: afat disa mujor qe palet te shqyrtojne propozimin dhe te japin pergjigje.
- Nese propozimi pranohet: nenshkuhet procesverbal- marreveshje qe argumenton se propozimi pranohet dhe termat e zgjidhjes.
- Nese termat refuzohen: pajtimi ka deshtuar, palet jo detyrime te tjera.
- Detyra e pajtuesit perfundon kur prezantohet raporti dhe me pas cdo gje ngelet ne duart e paleve.
- Palet mund te vendosin qe pajtuesi te vijojë edhe pas raportit: Komuniteti i Afrikes Lindore: pajtuesi raport, negocim, kerkesa per asistence nderkombetare, diplomaci.
- Procesi: faza e pare- hetim i detajuar; faze e dyte: propozim per zgjidhje; faza e fundit: ndermjetes për MosM

Rendesia e pajtimit

- 20 ceshtje ne 80 vjet, por rreth 200 traktate e parashikojne si metode.
- 1. Kategori specifike Mosm ne baze te disa traktateve.
- 2. Traktatet shumepaleshe- psh Akti i Pergjithshme subjekt i rezervave.
- Disa traktate per MosM midis shteteve si Suedi-Kili apo Brazil-Poloni.
- Shtetet mund te ndihmohen nga procesi i pajtimit ne kuader te organizatave nderkombetare.
- Sa me shume pajtimi bilateral anon nga arbitrazhi, aq me shume shtetet i drejtohen organizatave nderkombetare per zgjidhje.

Pse pajtimi jo proces i shpeshte

- Pajtimi: jo i lire.
- Shpesh shtetet preferojne arbitrazhin si metode e testuar se sa te gjenden ne kushtet e pasigurise se pajtimit.
- Eshte procedure qe nuk trajtohet e pershtatshme per ceshtje e vogla-arsye- metode e elaboruar- kosto etj.
- Per ceshjet e rendesishme: ose kerkohet ndonje ndermjetes me peshe te madhe/autoritet politik, ose gjyqsori.
- Vullneti dhe gatishmeria per kompromise: pjese e procesit te pajtimit- jo gjithmone shtetet kane interes.

Avantazhet

- Pajtimi: ofron nje te kuptuar me te sakte te problemit, si hetimi, sqarim te pozites se shtetit dhe kundërshtarit; dhe në ngjashmëri me ndermjetesimin, pozitiv sepse barra ne lidhje me presionin vendas dhe nderkombetar ndahet me palen e trete .
- I suksesshem per Mosm ligjore por kur palet kane deshire per nje kompromis ne kushte te barazise.
 - Belgjike Danimarke,
 - France Zvicer
 - Itali Zvicer
 - Jan Mayen- Island Norvegji

Avantazh ndaj arbitrazhit

- Procesi- dialog me palet, ndaj palet nuk gjenden perballe surprizave sic ndodh me procest juridike.
- Propozimi jo i detyrueshem dhe nese i papranueshem mund te refuzohet.
- Kontroll i paleve mbi procesin.

Kuadri aktual i pajtimit

- Ne traktatet bilaterale- me i kufizuar pas 1945: Zvicer –Britani
- Pajtim ne lidhje me MosM individuale ad hoc- pa traktat parapak: Jan Mayen, Komuniteti Afrikes Kindore, Izrael- Egjipt per ceshtjen Taba.
- Izrael –Egjipt, marreveshje specifike per pajtim nderkohe qe arbitrazhi vazhdonte- pajtimi deshtoi, u zgjidh me arbitrazh.
- Në traktate shumëpalësh: nivel i larte klauzolash pajtimi.
- Pakti i Bogotes: 1948- procesi pajtimi dhe proces gjyqsor
- Konventa Evropiane per Zgjidhjen Paqesore te Mosmarreveshjeve: 1957: pajtimi ngjashmeri me klauzolat e traktati: France- Zvicer 1925

Kuadri aktual ligjor i pajtimit

- Organizatat Nderkombetare dhe Rajonale
- - Protokolli per Komisionin e Ndermjetesimit, pajtimit dhe arbitrazhit 1964 ne kuader te kartes se Organiates per Unitetin Afrikan.
- Traktatit qe krijon Organizaten e Shteteve te Karaibeve Lindore, 1981
- Konventa e Vjenes per te drejten e traktateve: MosM lidhur me interpretimin ose aplikimin e neneve në raport me normat *jus cogens* do te cohen te GJND, kurse mosmarreshjet e tjera lidhur me vlefshmerine apo mbarimin e detyrimeve te traktateve do te zgjidhen me *proces pajtimi te detyrueshem*. Aneksi I Konventes, para5.
- Aneksi percakton detajet e ngritjes se Komisionit.
- Sekretari i pergjithshem perpilon nje liste te juristeve ne ze.
- Cdo pale zgjedh 2 anetare dhe 4 zgjedhin drejtuesin- jo dmd nga lista.
- Nese zgjedhja jo brenda afatave, Sekretari i Pergjithshem emëron drejtuesin.

Komisioni i Pajtimet: Konventa per te drejten e traktateve

- Komisioni: degjon palet, shqyrton pretendimet dhe kundërshtimet, ben propozimet per arrijten e nje zgjidhjeje miqesore midis paleve.
- Brenda 12 muajve paraqet raportin.
- Raporti perfshin konkluzionet lidhur me ceshtje te faktit dhe te ligjit.
- Jo detyrues per palet: rekomandimi per lehtesim te zgjidhjes paqesore te MosM.

Pajtimi ne traktatet shumepaleshe

- Konventa per perfaqesimin e shteteve ne marredheniet e tyre me organizatat nderkombetare: 1975.
- Konventa per vazhdimesinë e shteteve ne lidhje me traktatet: 1978.
 - Konsultimi kusht paraprak per aktivizimin e makinerise se pajtimit.
 - Komision me 3 anetare
- Konventa e Vjenes per Mbrojtjen e Shtreses se Ozonit: 1985
 - Zgjidhje me negocim, sherbimi i mire, ndermjetesimi i paleve te treta; me pas ne Gjykate ose Arbitrazh.
 - Nese s'bien dakort per tribunalin, ceshtja do te zgjidhet me pajtim.

Pajtimi ne konventa te tjera/Organizata

- Konventa e Detit 1982
- Rregullat Model per Pajtimin nga OKB: Miratuar nga asambleja 1996
- OSBE: sistem/mekanizma pajtimi
- Akti final i Helsinkit dhe Konventa e Stokholmit per Pajtimin dhe Arbitrazhin.
 - Konventa me dy procese: arbitrazh dhe pajtim.
 - Krijimi i panelit te pajtuesve, nominuar nga cdo shtet anetar: Gjykata e pajtimit dhe arbitrazhit.
- Me seli ne Gjeneve- percakton rregullat e veta te procedures.

Gjykata e arbitrazhit dhe pajtimit ne OSBE

- Percakton vete Rregullat- Komisioni per ceshtjet qe i referohen.
- 1 anetar per cdo pale dhe 3 nga byroja e Gjykates.
- Qellimi: Ndhmon palet ne MosM ne perputhje me te drejten nderkombetare dhe angazhimet e KSBE.
- Nese nuk arrihet pajtim gjate procesit, raport me propozime te cilat palet jane te lira ti pranojne ose jo.
- Hyri ne fuqi ne 1994.

Akti i Pergjithshem 1949

- 1. Pajtimi **procedure e detyrueshme** nese diplomacia nuk ka zgjidhur mosmarreveshjen.
- 2. Komision permanent ose ad-hoc/special.
- 3. Komisioni permanent zgjidhet brenda nje periudhe 6 mujore pas kerkeses se njeres nga palet per ngritjen e ketij komisioni.
- 4. Perberja: 1 anetar nga cdo shtet dhe 3 anetare nga shtete te tjera.
 - Anetaret neutrale jo shtetas te te njejtit vend, dhe jo me rezidence ne nje nga shtetet ne mosmarreveshje.
 - Anetaret zgjedhin presidentin.
 - Caktohen per 3 vjet dhe kane mundesi te rizgjidhen.
 - Palet kane mundesi te ndryshojne komisioneret.
 - Mungesat e anetareve duhet te zgjidhen sa me shpejt te jete e mundur.

Akti i pergjithshem

- Komisioni ad hoc/special
 - Ngrihet brenda 3 muajsh nga kerkesa e njerës prej paleve ne MosM
 - Secila pale anëtarin e saj dhe 3 anëtare nga vende të tjera
 - Nëse palet nuk arrijnë të zgjedhin anëtarët brenda afatëve, një Fuqi e trete, e zgjedhur nga palet ose nga Presidenti i Asamblese së Pergjithshme, do të zgjedhë anëtarët.
 - Nëse nuk arrihet dot me fuqinë e trete, secila nga palet do të zgjedhë një fuqi të trete, dhe keto të dyja do të zgjedhin 3 anëtarët e tjerë.
 - Nëse nuk është krijuar tribunali brenda një periudhe 3 mujore, dhe fuqite e treta nuk kanë rënë dakort për anëtarët, secila do të sjellë një listë personash dhe anëtarët do të zgjidhen me short.

Akti i Pergjithshem 1949

- Mosmarrëveshja për të cilën kërkohet zgjidhja mund të sillet nga cdo palë.
- Kërkesa përmban përmbledhjen e ceshtjes, objekt mosmarrëveshje, përfshin edhe ftesën ndaj Komisionit të gjejë një zgjidhje të pranueshme.
- Kërkesa i njoftohet edhe palës tjetër, nëse është sjelle vetem nga një palë.

Akti 1949

- 15 dite nga dorezimi i kërkesës për ZMN, palet kane te drejte te ndryshojne komisioneret e tyre me komisionere ekspert te fushes qe qe mbulon mosmarreveshja.
- Palet njoftojne njera tjetren ne rast ndryshimesh komisioneresh.
- Komisioni i pajtimit mblidhet ne OKB, ose ne ndonje vend tjeter sipas vendimit te Presidentit te tij.
- Komisioni mund te kerkoje dhe asistencen e Sekretarit te Pergjithshem te OKB per te ofruar ndihmen e tij ne lidhje me aspektet te caktuara te punes se Komisionit.

Akti 1949

- Komisioni i Pajtimit nuk procedon në seanca publike, përveç kur palët bien dakort ndryshe.
- Komisioni cakton rregullat e veta të procedures, përveç kur palët parashikojnë ndryshe.
- Në lidhje me procesin e hetimit, komisioni e zhvillon punën hetimore në përputhje me dispozitat e Konventës së Hagës 1907 për Hetimin.
- Palët përfaqësohen nga agjentë, dhe mund të asistohen nga këshilltarë, apo ekspertë.
- Komisioni mund të thërrasë për të dëshmuar këdo që mendon se dëshmia e tij i shërben procesit.

Komisioni i Pajtimit- Akti 1949

- Komisioni ka te drejte te kerkoje shpjegime nga agentet, keshilltaret, ekspertet e secilës palë dhe të cdo personi që e konsideron të nevojshme, në secilën nga Qeveritë.
- Vendimet merren me shumicë, por kërkohet prezenca e te gjithë anëtareve për vendimet në lidhje me çështjet substanciale.
- Palet do te lehtesojne punen e komisionit duke dhene te gjithë informacionin e kerkuar, dhe mund ti vene ne dispozicion mjete apo mundesi qe te hetojne ne territorin e tyre apo te marrin ne pyetje deshmimtare ne territoret e tyre.

Komisioni i pajtimit

- Detyra e komisionit eshte te ndricoje pyetet ne nje mosmarreveshje, te mbledhe informacionin e nevojshme me hetim ose menyra te tjera dhe te perpiqet te sjelle palet ne nje marreveshje.
- Pas shqyrtimit te rastit mund te informoje palet ne lidhje me termat e zgjidhjes qe i duken te pershtashme dhe ti lere kohe per te vendosur.
- Ne perfundim te procedurave, komisioni do te hartojë nje procesverbal qe pasqyron, sipas rastit, nese palet kane arritur nje marreveshje dhe nese eshte e nevojshme, termat e marreveshjes, ose qe ka qene e pamundur te gjendet nje zgjidhje.

Komisioni i pajtimit

- Nuk do te permendet ne procesverbal nese vendimet e komisionit jane marre unanime apo me shumice.
- Komisioni e perfundon detyrën brenda 6 muajve nga data kur është njohur me mosmarreveshjen.
- Procesverbali do ti komunikohet paleve pa vonese.
- Palet do te vendoshin nese procesverbali do te botohet.

Komisioni i pajtimit

- Komisioneret do te marrin pagesa per punen e tyre, sipas percaktimeve nga palet.
- Te gjitha shpenzimet ne lidhje me pagesën e komisionerëve dhe me punen e Komisionit në tërësi do te ndahen ne menyre te barabarte midis paleve.